Србобранъ излази четвртком и недельомъ.

редплату примаю све ц. и кр. поште, ознати скупительи и уредничство (леба ска улица, у кући брой 882.).

Рукописи не враћаю се натраг.

СРБОБРАН.

Предплатне цене у аустр. вр. м
на три месеца . . . . 2 ф 50.
на по године . . . . . 5 ф. о .
на годину . . . . . 10 ф.
За огласе плаћа се за оно мест. кое еданъ редъ изъ петита заузима за сваки путъ по 7 новчића, и свак путъ по 36 новч. штемпларине.

Год. II. У Новомъ Саду, у неделю 18. февруара 1862. Брой 14.

НОВИ САДЪ, 16. февр.

Найновии и найважнии догађай, кои е целой Европи бригу и страхъ задао, то е *беседа Принца Наполеона*, кою е у сенату 10 о. м. држао. У ньой е принцъ Наполеон свему ономъ ратъ обявио, што е старомъ праву и уговорима европскимъ одъ 1815. г. свето. Персиньию е пребацио, да е врло спор. Царство кодъ принца значи: слава споля, уништенѣ уговора одъ г. 1815. оживотворенѣ едне велике Талиянске, нужданъ поредак у земльи, а осимъ свега слободна штампа, благостанѣ народа и т. д. Найпосле принцъ наводи Тиера, кои е г. 1845. рекао: „Я ћу бити свагда на страни революције, па махъ влада у руке радикалаца прешла.“ Почемъ е страшно легитимисте и клерикалце напао, за време сѣднице родила се жестока дебата, коя е више пута страшно прекидана и одвећ неприятнимъ сценама повода давала. Просторъ намъ листа не допушта целу ту беседу нашимъ читательима саобштити: али доста ће бити, ако осимъ реченогъ ово додамо: да се ова беседа основно може сматрати као предтеча буре, коя се од стране Француске противу постоећегъ реда ствари, противу столѣтияма освећених међународних права подиже.

О овомъ говору овако „Наес. Нахр.“ умствує:

„Црвени принцъ“ наново е говорио. Ми незнамо, какавъ ће утокъ имати жестока нападаня царскогъ домократе у стану клира и легитимиста и у дипломатскимъ круговима. На сваки начинъ ово е найцрвении говоръ, кои е до сад Европа не само изъ уста революционарногъ принца него уобште изъ уста мужа одъ кнежевског реда чула.

Говор е тай прави програм наполеонске будуће политике. Ако сада владаюћи царъ изъ дома Бонапартина осимъ свега особито разумева вештину, да самъ надъ собомъ влада: то е онъ тако исто майсторъ у тешкой вештини, да свое идее коме треба каже. Наполеонъ III. ћути, и сав се светъ плаши овогъ ћутаня; принцъ Наполеонъ говори, и цела Европа дркће одъ овогъ говора. И опетъ нису бомбасте речи принцове што ову сензацию праве, него што царъ на те речи ћути. Ер да синъ Еронимовъ не би смео таке пламене мунѣ у светъ слати, да му то ние његовъ силни стрицъ одобрио, то савъ свет зна. Наполеон е III глава, коя зрело размишлява, принцъ Наполеонъ срдце нове царевине, кое се прелива.

Господа Тувенелъ, Валевски и т. д. они су тако добри, да нате пишу и званична „Обясненя“ даю: они су обично ручно оруђе великогъ майстора. Али кадъ треба да се прави народни тонъ у европскомъ концерту да, и кадъ треба, да Наполеоновъ духъ у правомъ облику предъ светину ступи, онда излази онъ и у персони цара или његова синовца на явно позориште. Онда су саме речи Наполеонида, кое Француска и Европа слушаю. Само за то и данашньи говоръ принца Наполеона заслужує общту пажню, што овай говоръ изъ уста принца, кои е до цара, показує од дана на данъ све отворение неприятельство противъ досадашньихъ начела законитости и народногъ права, тако да ние могуће о томе сумняти, да бонапартисамъ суди, да е време сасвимъ сазрело за остваранѣ његовихъ идея.

Босна.

I.

⊛ О овој се земљи много данас пише по новинама, а још се више разговара по нашем а и туђем свијету. Видим, да и дописивачи и новинари слабо ту земљу, осим њених граница, онако познају, као што би требало, и као што би многи од њих и жељели.

Сами Босњаци називају ону земљу Босномъ, што је опасују ријеке Сава од сјевера, Дрина од истока, Врбас од запада, а зачељује од југа висока планина Требевић — изнад Сарајева — са гором Романијом; а између ријеке Врбаса, Уне и Сухе Међе до ријеке Неретве зову Крајином.

Босну пресијеца по сриједи ријека Босна, која извире мало западно — око 3—4 сата — од Сарајева код Фазлиј-пашина двора. Врело јој је велика, тресовита плошта, те је с мјеста повелика ријека, и прима ниже Сарајева ријеку Миљацку, која тече кроз Сарајево. Босна је ријека јача од Врбаса, а слабија је мало од Дрине, њоме путују велики сплавови са свакојаком грађом чак — на 18 сати — од Жепча до у Саву, и ако се на много мјеста, као ниже Добују, — 9 сати од Саве — на коњма броди преко ње, и ако је код Маглаја кад је вода мала, као неки ђердап. Осим ријеке Босне, главне су ријеке или рјечице Укрина, која више Брода утјече у Саву долазећи више Липја од Влашке горе, и Усора, која у планини Влашићу извире, а више града Добуја код Шеварлије утјече у Босну; но ове се обје броде, кад су мале воде. Осим овијех има пуно још рјечица као што су обје Добраве, Шелоница, Оскова, Кладина, мало појача Спрева, Грачаница, Брка итд. Велики и мали бродови иду Савом; а Дрином само мањи до Зворника, а неке шикуље или кестенарице и до Сребрнице; у Босни могу до зидина Доборских мале лађице допловити, али до Добуја не могу; тако исто могу мало и у Врбас завирити, али до Бајне Луке не верујем да се отискују.

Босна је сва брдовита, и обрасла у букову, храстову и брестову шуму, а од Маглаја већ почиње и борје и јеловина. На све стране има изобилне грађе и дрвене трговине. Планине су највише Требевић, Зец и Влашић.

Најглавнија је варош у Босни Сарајево. Премда Турци казују и тврде, да у Сарајеву живи и станује 100,000 душа, и да може 20 хиљада пушака у свако доба на бој изаћи, ја бих опет рекао, да ће доста бити, ако речем, да у Сарајеву има око 60,000 душа и да су три четвртине мусломани, и да би могло за бој подобнијех Сарајлија Турака око 5,000 на међдан изаћи. Остали су становници Срби — око 10,000 душа — са латинлуком заједно, Цинцари и Бугари — око 2,000 — Маури или шпански Чивути и Цигани и крштени и сунећени — око 3,000 душа. Осим Фазлијна конака или двора на Миљацки или, како они тамо кажу преко Миљацке, и осим Бабићева двора, све су им куће по турски готово једнаке. Честите крчме у свем Сарајеву нема. Сочин-хан на Миљацки, који је мало и на гласу да ваља, вас се тресе, кад човјек по њему хода, и пун је нечистоте, као буба, врана и друге непотребне тичарије, што хоће човјеку да истету очи у по подне, како су сите! — Али је у Сарајеву силни дућан, болта и бакалница има ваљада преко 2,000. Такођер има пуно занатлија, особито сарача. Што се ту сарачлука много и честито изради, то мислим нигђе више нема у Турској на једном мјесту осим Цариграда. Ту се најкраснија седла и хаше и уздице од коже и од ибришима раде, такођер силаји и кесе за барут и фишеке, исто опанци им испадну из шака, као да су онако створени, и као да их није човјечија рука градила. И казанције фини хеспап имаду, каковога се ни код нас тако ласно не може видјети; та њихови ђугуми, ибрици, санови и тепсије ваља погледати, како су ишаране, као да је молер моловао. Ти се хеспапи сарачки и казанцијски разносе по свој турској држави. О Илијну-дне ваља само отићи у Ваљево на панађур, пак да види чуда и љепоте и осим овијех, што бичагције и тенеције праве и кују у Сарајеву; и од табана се може ту наћи ножева и ножића, а све рукотворине сарајлијске.— У Сарајеву има и безистена, а то су дућани у авлији, као што је „Базар“ у Бечу. У тој се вароши ради силни кордован, а и звјерке се прилично израђују. — Сарајлије су много уљуднije и учтивије на пазару од другијех Босњака. — У Сарајеву станује сад митрополит и паша босански.

По Сарајеву је најзнатнији Травник, али ни налик није на Сарајево. Травник је врло здраво мјесто, да се онако снажи и уређује као Градац у Штирској, био би може бити и од њега здравији. На свакоме ћошку од сокака има чесма, која здраву планинску воду избацује. Ту је све до г. 1848. до Тахир-пашина господарства над Босном, сједио везир босански, и ја судим, да је пашама ту у сваку руку боље било него у Сарајеву, гђе се много мудрује и туркује.

По Травнику је, мислим Високо на лијевој обали Босне, и Бајна-Лука на десном бријегу Врбаса понајвећа варош. За овијем ће бити Зјеница нова на лијевој обали ријеке Босне, Жепче исто тако на Босни, Брчко на Сави, Зворник на Дрини, Бијељина, Градачац, Тешањ, Дервента, Тузла главна мјеста од нахије као и Сребрница на Дрини; а Модрича, стара Зјеница и Бусовача као и Фојница и Вареш су паланке, као и Брод на Сави, и по неколико кућа крај некијех градића као касабе, н. пр. крај Добуја на десном бријегу, крај Маглаја на лијевој обали, и крај Франдука на десној обали Босне ријеке.

Градови су у Босни најглавнији: *Зворник, Травник, Градачац и Сарајевски град*, а остали су поготову као неки обори, само што их је неко јадно платно од трошна камена опасало. Те градиће чувају ерлије — варошани — Турци, и имаду у граду над собом диздара, заповједника, коме то господство од оца остаје; а те војнике зову и сејменима, и леверима, и они беру улефу, т. ј. долази им двапут у години понеки свој човјек — као што је Рашид-бег Јајић у Биограду — кои је обично уз Туркушу везира као савјетника и народњи толмач, те ил понешто (од цара рекавши рекавши им!) новаца разда и подјели, а зато га опет ерлије као старјешину дочекају врло лијепо, изађу шњим на теферич и почасте га.

Ушоритијех села нема у свој Босни нигђе, само су по турскијем селима поближе куће, него по хришћанскијем. Гђе је гођ боља згода и питомије, онђе је турско село, и у свакоме има џамија са мунаром од лима. Исто тако, гђе је бољи скок, онђе је турски млин, и све што по пољу боље, турско је. Ја сам баш стао код једног знатног млина, између Шевирлија и Маглаја, на Босни, гђе се мислим 18 каменова окрећу, и нашавши онђе неколи-

ко Турака и Срба помељара, запита их, чија је воденица? а кад ми рекоше да је Турска, и да су кетуши сами Турци, ја се зачудих и рекох им: „како је то, зар је све турско, што је боље? На то ми рекоше баш Срби: „Е, остало им је од старијих, то су њине старине одавно.“ Знајући, како се те ствари добијају код Турака упитах Турке: имаду ли на сувоте и на млинове тапије? А један ми постар и лијепо одевен Турчин рече: „Старије је то имање од тапија; онда је било свеједно; па ко је онда богатији био, тај ти је и сад.“ Дакле по томе судећи, то су људи куриалисте, пак се истурчили, да им имуће не погине, и тако је то остало досад.

Хришћанске су цркве по Босни и врло риједке и врло лоше, да многе не би човјек могао ни помислити, да је црква, већ би мислио да је — боже ми прости! — кошара. А попови су у свачему праве кукавице. Осимъ оно мало злохудно што чате из обичне своје црквене књиге, не зна од стотине један друге штампе наше прочатити, а од 500 не зна један најмање књиге написати, а на рачун нико од њих и немисли. Како ће такови свештеник набљудавати и код народа свога науком, и код Турака умним удворењем, да му цркви боље буде. Калуђери много боље знаду књигу од попова, али их је по несрећи врло мало у Босни, те се ни од њих не може народ користити, а цркве по селима још мање. Владике долазе у Босну из Цариграда, и све су саме Сугрчице, који не знаду ни с поповима ни с народом говорити, а камоли да кога поуче. Сва им је брига, да стеку новаца, да накнаде оно, што су дали у Цариграду грчком патријарху, да их завладичи, и да им епархију даде, и да још више стеку, да још боље за боље епархије могу митити. Зна се, да је било и турскијех пандура и пашајлија, којијем су њини господари везири код патријарха цариградског израдили, те су постали владике! за то, што су Турке вјерно служили.

Западње хришћанске су цркве у Босни онаке исте граће као и православне. Свештеници су браћа св. Фрања или фратри, који имају три главна манастира у Босни: Фојницу, Сотуско и Крешово. Фратрови се највише уче у Риму, а позднијега времена, има их који су и у Ђакови, и у Вуковару а и у Пешти учили; и сада се најрадије уче у Загребу, у Ђакову и обично амо по Угарској. Било је знатних људи фратрова, као што је фр. Илија Старчевић Толиски, који је од турског убоја прије неколико година умрао, мислим лијечећи се у Бечу. Мислим, да је још жив фр. Пилит Петровић Пашајлић; заиста и научен и бистар човјек. Старији су фратрови некако заплашени, пак се одвећ улагују Турцима, и зато и народ и млађи фратрови, који су по садашњем већ времену народни људи, на старце мрзе и на њих вичу: да су турске удворице. Њихова црква у свачему боље постоји од православне, него им је некако народ мекши, јер Турчин само по невољи ноћи код православног, а код онога обично, и тражиће га макар читав сат и два тумарао све пролазећи крај православнијех и од њих вазда зазирући. Јасам питао Турака: зашто они воле ноћити код латинскога Срба? А они одговорише мени: да је православни Србин хајдук, пак није сербез — сигурно — у њега заноћити, „јер“, рекоше „многи Турчин тамо омркне, али не осване, нити му се ласно у трагъ улази; а кршћани су мирни власи, јер их пратри — фратри, — уче, да буду царевијем синовима — Турцима — покорни и подложни.“

Православни Срби и западњи не пазе се по томе никако. Православни не вјерују западнијем као ни Турцима, а западни се прибојавају православнијех, као и Турака. По томе јасно бива, да је наш народ, особито у Босни, најнесретнији на свијету, што је у најпротивније три вјере упао, које су га раздвојиле, и тако онепријатељиле, да му се никаквим уједињењем засад никако притећи не може.*)

ДОПИСИ.

Г. Изъ Србскогъ Бечея 8. февр. Познато ће вамъ можда бити, да е овдашня Србадия почетком ове године себи ново чисто србско читалиште установила, где се ми сами Срби скуплямо, и ту разне новости, па и полезне књиге читамо. У користь те наше, сада текъ у животъ ступајуће читаонице, у њену користъ велимъ, држало се јуче на вече весела игранка у великомъ гостилнику нашемъ. Дружтво се лепо и отмљно сакупило, но да насъ ово променльиво време изневерило ние, зацело би и од више странскихъ, любезнихъ гостию посећени и обрадовани били. Младежь е сва врло весела била, и играла е наизменце све игре редом но на омилено намъ коло наше, кадъ годъ би ред дошао — а то се често догађало и съ њимъ веселъ и заподедосмо, — съ особитимъ се усхићенемъ одиграло, — Дичнимъ лепотицама, краснимъ Србкиняма нашимъ неможемо довољно захвалити на умилятомъ веселомъ и чистосрдачноме понашаню њиовоме. Велештоване старине наше сакупише се у остале сгодно намештене собе. На одмору вукле су се срећке, посредствомъ коихъ су се разне, у поклонъ добивене ствари изигравале, а све у користь читалишту нашемъ. Любко веселъ ово пре престало ние, докъ и зора заплавила ние. — Одбивши све трошкове, остае на помоћ читалишту нашемъ преко 190 ф. а. вр. Богъ да прости!

Као што сам изъ поузданогъ извора чуо, бачки диштриктъ нашъ одредио е изъ свое благайнице на србску академию у Новомъ Саду 3000 ф. а. в. а на народно позориште 2000 ф. а. в. — Тако исто и местно обштество наше одредило е на академию 1000 ф. а. в. а на народно позориште 500 ф. а. в., све ово у четиръ рате да изда, прва рата чуемъ већъ да е на опредељено место послана.

На благодетелни заводъ свештенички удовица и сирочади у епархии далматинской изволили су на скромни позивъ касајућегъ се одбора одзвети се, осим целога готово мирскогъ свештенства у Далмации, следуюћа господа и доброчинци, кои осведочаваю, да имъ тужна сиротиня на срцу лежи:

Н. В. г. еписк. дијец. Стефанъ, у држав. облигациjама 100 фр., гг. Герасимъ Петрановићъ архим. консистор. 50 ф., Атанасие Чурлићъ архим. Крупски 50 ф., Димитрие Паразићъ архим. Режевички 150 ф., Савотиа Кнежевићъ ер. и адм. Дрнишки 100 ф., Ђорђе Радакъ изъ Велике Кикинде 100 ф., Іово Лоиновићъ изъ Дубровника 100 ф., Константинъ Вучковићъ изъ Сплета 100 ф., Висарионъ Любиша ер. адм. Пераста 20 ф. а. вр.

Одборъ изявлююћи у име целога свештенства явну благодарность свима именованима утемельителима овога сиротиньскогъ завода, сматраће за свою дужност имена и другихъ доброчинаца, кои се доцние прияве, преко исти новина обелоданити.

У Задру 1. февруара 1862.

Подпреседатель:
Георг. Николаевићъ, протопр. консистор.

Деловодитель:
Кирилъ Жежель, парохъ.

УГАРСКА.

„Мађ. Ш.“ доноси чланакъ, у коме се доказиванъ немачкихъ некихъ листова опровргава, као да Мађари на све мрзе, што е немачко. Већъ сам интересъ дае повода Мађарима, да участвую у испуненю желя немачкогъ народа. Немачко единство може се само постићи ако демократско начело победу одржи; победа пак подпомаже интересе Унгарске. Неправедна е тужба, да Унгарска. држећи се тврдо свое конституцие слободномъ развитку Аустрие смета, и радећи супротъ либералнихъ идеа реакции на руку иде.

*) Овай е чланакъ случайно са *овим* правописомъ сложенъ. У).

Мађарске новине здраво кору свое глумце, што се необлаче у мађарско одело, кад на бини мађарске списателъ представляю. (То исто могло би се и србскимъ глумицама пребацити, кое *царицу Милицу* на бини у *криволину* представляю. У).

АУСТРИЯ.

Овде налазећи се секретаръ црногорскогъ кнеза г. Вацликъ има, као што „Хласъ“ явля, тай задатакъ, да са бечкомъ владомъ о непосредной телеграфской свези између Цетинъ и Котора у преговоръ ступи. —

Съ друге стране чуе се, пошто се царъ Наполеонъ изяснио, да досадъ давану годишню помоћь кнезу црногорскомъ одъ 100,000 франака од яко не може давати, овде онъ намерава, за кнеза на другомъ месту новаца тражити. Тако исто изпитаће кодъ различнихъ посланства, да ли има изгледа, да се кодъ више дворова црногорски политични агенти поставе.

Бечъ 13. февр. *Порта* е одъ едне приятельске силе дознала, да ће европске силе *у Херцеговини интервенираши*, и светована е, да би добро било, да буду у Херцеговини што пре угуши. Овай саветъ ние остао безъ успеха, почем се Порта страшно напреже, и непрестано Омеру войску шиле, да наново започне нападати. Што се тиче те околности, како се велике силе мисле према *догађаима у Грчкой* владати, чуе се да *Русия* іоштъ ние свое мнение казала, и да се она чини, као да она тим догађаима не придева велику важность. Напротивъ *Енглеска* узима те догађае за здраво озбильне, и здраво ради, да съ Аустриом уговоръ учини, да у нужди и войничкомъ помоћу турске границе на суву и на води обезбеди. Француска би желила и сбог ове ствари европску конференцию држати. У Бечу су готови съ Енглескомъ сложно ићи, и говори се, да су дотични преговори већъ далеко отишли. (Овако П. Л.)

Његово Величество очекуе се у Млеткама 18. т. мес.

СТРАНЕ ЗЕМЉЕ.

Херцеговина.

Као што „П. Л.“ изъ Београда пишу, све е вероватние, да ће покретъ, кои се садъ текъ у некимъ странама Херцеговине появио, на пролеће и у Босни, Старой Србии, Албании и Бугарской букнути. Не само да су Христяни, него и сами херцеговачки Турци у Босни тако противу Османлия устали, да явно говоре, да ће радие подъ християнскомъ владомъ живити, него да неограничену самоволю и зулумъ Османлия и одяко сносе. Осимъ тога босански Турци страшно се на Омер-пашу люте, што е год. 1852—1853 Босну више лукавствомъ, него войничкомъ силомъ, покорио, и аге съ беговима у ланци оковане преко Србие у Цариградъ оправио. — Босна има више одъ хиляде квадратнихъ миля, преко милионъ становника, Срба, Римокатолика и Мухамеданаца, кои изключиво србски говоре; земля е одъ природе плодовита, али преко четири века подъ турскомъ владомъ и съ тога здраво забаталена. Християни, прави народъ босански, живе безъ закона, безъ школа, безъ цркви, безъ права, иманя и заштите.

Херцеповина дели се на 45 окружия, и по последнемъ турскомъ попису има 10,820 домова са 36.000 мужкихъ глава; после 17,000 християнскихъ домова са 65.000 м. глава, одъ коихъ су две трећине (не више?) Србльи, а една трећина римокатолика. Манъ више живе Турци по свима окружиама; али су у већини они у окружию мостарскомъ, фочкомъ, кайничкомъ и колачинскомъ; напротивъ християна е већина у окружию Дуоно, Любошка, Коньицъ, Невесинъ, Столацъ, Приеполъ, Гацко, Никшићъ и Требинъ. — Омер-паша са своихъ 25 до 40.000 войника ние могао за целу годину едну малу чету само Херцеговине покорити; а да шта е радити, ако и Босна устане?

Грчка.

О найновиимъ догађаима у Грчкой различни се гласови разносе. Многи мисле да су они текъ почетакъ общтегъ народногъ покрета, кои ће у свези бити са талиянскимъ и осталимъ покретима, кои ће се на пролеће у турско славенскимъ провинцияма породити. Између ти гласова саобштавамо овде дописника бечкогъ „П. Л.“ кои вели, да съ поуздане стране о *грчкой буни* може явити: „да по вѣстима, кое су последньихъ дана стигле, има истина изгледа, да енергичнимъ радомъ краля Отона *войничка революция* у Науплии засадъ неће никаквихъ дальихъ послѣдица за собом повући, кое би безбѣдность престола и династие у опасность довеле: ништа манѣ опетъ е, веле, положай тако яко опасан постао, да се дае предвидити, да ће друга, као и она у Науплии, ако не іошт опасния катастрофа наступити, ако краль брзо не сазове *новъ кабинетъ* и *нову камару* и тимъ начином не помири се са претерано народном странкомъ, коя е яко увређена, што е у последньой министарской кризи из кабинета изступила; и осимъ тога ако не узмисли, како да тако названой великой елинской агитации на пут стане. Найновиіой завери, коя се не само по целой Грчкой, него преко нѣнихъ граница разгранатила, кажу, да е найвише краль пре три неделѣ дана у последньой министарской кризи повода дао. Противу садашнѣгъ кабинета више се пута яко викало; али на то ни е краль ни найманѣ гледао. Ово се како у Атини тако и у провинциялнимъ варошима велико-елинской странки ни найманѣ ни е допадало. Незадовольство е ньино растло; али найвеће е било, кадъ е краль, одъ прилике пре три неделѣ, пошто се он еданпут учиви, да према захтеваню общтегъ мнѣния хоће праведанъ да буде, кандидату народне странке *Канарису*, сину знатногъ елинскогъ морскогъ юнака, заповедио, да направи новъ кабинетъ, али га опетъ већ после 24 сати од дужности рѣшио, изговараюћи се, да Канарисъ не може кабинет да попуни. Ово само по себи, почемъ се толковало као изазиванѣ, осимъ тога, што е на заповесть кралѣву стари кабинетъ и на далѣ остао, озловольило е и озлоедило е народну странку тако яко, да е буна у Науплии послѣдица тога била. Осимъ свега тога іоштъ и то е зло, што осим Енглеске и Аустрие остале како велике силе, тако и оне другога реда не показую према двору атинскомъ приятельско поашанѣ.

Русия и Польска.

Новъ архиепископъ варшавски Фелински приликомъ отвараня цркве саборне у Варшави, по „Часу“ оваку е беседу говорио:

„Слава во вишнихъ Богу и на земльи миръ въ человѣцѣхъ благоволение.“

Ово су речи у оно време изговорене, кое е тако исто било тежко као што е и данашнѣ. Али има ли кодъ насъ овогъ мира? Нема; ер смо морали бити безъ цркве и молитве. Молитва е нашъ животъ, онай е изворъ наше среће; ер ньом добиямо божию милость за наше времено и вѣчно спасение. А молитва свию молитва ове су речи: Отче нашъ . . . (архиепископъ изговори целу ову молитву).

Но садъ долазимъ на найсветию, найтежу ствар, кою немогу пропустити, да не споменемъ. Кадъ вамъ ко не би дао молити се Богу и казати му, шта вамъ срдца желе, кад би е вам влада забраньивала, молити се Богу, онда би први рекао: ту владу не требате слушати: ер дужност према Богу већа е одъ дужности према людма. Кадъ би вамъ когодъ хтео забранити за отаџбину молити се Богу, то би я Бога молио да ме уклони с ове земльѣ, и да наше матере престану више рађати! Али за срећу отачбине неможе нам нико забранити Богу се молити. (На те речи зачу се у цркви еданѣ и плаканѣ, многе женске падну у несвесть, те архиепископъ мораде са своіомъ проповеди престати. Поћутавши мало настави далѣ, пошто народу рече: Умирите се!)

„Ми дакле не ћемо престати Богу се молити за нашу землю, и влада намъ то не ће забранити. Али има некихъ песама, кое црквомъ нису одобрене, па валя да престанете те песме певати. Оставити се пакъ тога не значи оставити се и молитве уобште. Сви можемо и валя творцу да представимо што намъ е годъ срцу драго. Я сам срећанъ, што данасъ цркве отварамъ, где ћемо се опетъ моћи Богу молити, али васъ заклинѣмъ и молимъ, да блага ради отаџбине престанете певати забранѣне песме. Те су песме биле добре, ер су влади показале шта ми хоћемо, али сада већъ влада зна, шта ми желимо. Па вамъ могу казати и утѣшити васъ, да е монархъ нашъ радъ одговорити потребама землѣ наше. Я сам с ньим о томе говорио, и говорио самъ дуго. Онъ ми е казао, да намъ не ће да узме ни народност нашу ни религию, да мисли испунити што е обрекао; да ће учинити све, што е годъ праведно. Само еден условъ поставля: да се земля умири, да се забранѣне песме не певаю више. Зато браћо, заклинѣм васъ, учините то. Ви ћете може бити рећи: така обрицаня никада се іошъ нису држала. На то вам пакъ одговарамъ: Я имамъ речъ одъ монарха, да ће се овай путъ учинити!“

У *Петрограду* постои одборъ, кои се тимъ занима, како би се *стварь польска* сасвимъ у редъ довела. Чланови су тогъ одбора: кнезъ Горчаков и графъ Валуев, Виелопольски, Платоновъ и тимовски садашньи министаръ польскихъ дѣла. Радня овогъ одбора има сасвимъ либераланъ основъ, има предъ очима подпуну автономию и уставност. Съ *польске границе* одъ 10 о. м. явля се: До последнѣгъ овогъ месеца по целой Польской фунгиране *окружни* и *варошки савѣтници*.

Италия.

Кардиналъ Антонели казао е у свом одговору француском посланику, да народъ талиянски жели, да папа светску власть и одако задржи. Противу тога се садъ на све стране демонстрациие праве. У Милану средоточни демократски клубъ, кога е глава Мацини, ради садъ на неком изясненю, по коме Пио IX. треба да се као неприятель талиянске прогласи и са свога достоинства збаци. Ова петиция треба да милионъ подписа добие, пак онда ће се посредствомъ особитогъ позива на народе талиянске обявити. После обяве овогъ изясненя, друга ће, веле, молба на цара Наполеона сачинѣна бити, у коіой се онъ позива, да свою войску изъ Рима извуче; ако онъ то не узхте чинити, на Рим ће се на силу напасти, па биле послѣдице какве му драго. Међутимъ свештенство у Ломбардии починѣ страдати. У Милану, Бресции, Бергаму, Лоди и Креми више су ньихъ свештеника, кои су као приврженици папини познати, били инсултирани и злоставлѣни. Едногъ проту, кои е у Ливорну у предики своіой светску власть папе бранио, после предике бесна светина нападне и тако га злостави, да му е око избила, и онъ после претрплѣногъ злоставленя лежи, не надаюћи се, да ће више устати. Многи Ломбардийски свештеници боећи се одъ иступленя простог народа, побегоше у Швайцарску и Млетке. Овде у Милану свако јутро по зидови прилеплюю се цедулѣ, на коима се смрть папи изриче. На Шкаланияци држе се предике, кое народъ противу папе драже и крстоносни походъ на Римъ проповедаю.

Тако исто и изъ Неапля одъ 12. о. м. явля се, да при свем том, што е Ригазоли демонстрациие окружницомъ своіомъ забранио, и тамо ове противу папе краля непрестано траю, кое су већъ и у енглескомъ донѣмъ дому предметъ интерпелациие биле, и на кою е лордъ Палмерстонъ одговорио: да се по Талиянской, а особито у Риму, озбильна желя появлюе, да *Римъ буде главна варошь талиянска, и да светска власть папе престане.*

И коловоће агитациие нису безпослени. Гарибалди публицира писмо на различне одборе и патриотска друштва, у коме се вели:

Главна скупштина одъ 25. февр. може у успѣху плодовита бити, ако су сва либерална друштва у ньой заступлѣна. Я судим, да е потребно, да сва друштва свое посланике тамо пошлю. Осланяюћи се на здраво чуство талиянско уздржавамъ се одъ свакихъ савѣта. Са програмомъ, кои нас е у Палермо и Неаполь водио, са великимъ начелима народногъ гласованя од окт. 1860. може се талиянски устанакъ славно испунити. Да ми не стое на путу приватна одношеня, я би самъ 25. февр. у Ђенову ишао; а овако ћу на Капрери резултат оне скупштине очекивати, резултатъ, коимъ се, као што се надамъ, могу поносити.

Найновие вѣсти.

Бечъ, 14. февр. Господинъ *државни министаръ Шмерлингъ* данасъ е изъ руке цареве примио велики крстъ Леополдова реда. При благодарению били су надвойде.

Дубровникъ, 13. февр. Турски паробродъ са новцима за Дервиш-пашу дошао е у Польице.

— *За Вукаловића кажу, да се с кнезомь црногорскимъ измирио, и свое пређашнѣ место наново заузео.* (Овоме се гласу сваки Србинъ одь свега срца радуе; ер само србска слога може туреву силу сатрти. У.

Туринъ, 13. февр. Риказоли држи, да би скупштина епископа у Риму земльи више зла, него религии добра учинила.

Цариградъ, 7. февр. Войска се са џебаномъ на грчку границу шилѣ. Из Вана у Армении долазе гласови, да су турски войници крстъ срамотили. На християне су напали и Цитаделу освоили. *На обадве стране има до хиляду мртвихъ.* (Нови доказъ о турской интолеранции, коя осимъ свое вере, никою другу, а найманѣ християнску може трпити. У.)

Србске народне песме.

(Мелодие.)

Іошъ из давна била ми е велика желя, да дођемъ у средину народа србскогъ и чуемъ мелодие нашихъ народнихъ песама, како би ихъ после могао у ноте написати.

Тако сам држао, да ћу што привредити своме народу. Ер я мислимъ, као годъ што су по сваки народъ важне песме нѣгове (речи), као год што оне показую обичае, животъ и характеръ нѣговъ: ер су оне поетичка история живота нѣгова, — тако су важне и мелодие народнихъ песама. Ер и оне показую осећанѣ народно, показую духъ народни; и оне су чисти продуктъ срца народнога.

Сваки народъ има своихъ песама. Па као што сваки народъ другчие осећа, тако и казуе другчие осећаня своя у песми. А то и есте управо она важность, коя е у мелодияма и нашихъ народнихъ песама, збогъ чега сам я и држао, да е одъ преке потребе да се напишу у ноте, како ће и потомство наше знати, како смо ми у свое доба осећали, а по осећаньима нашим судити и о характеру нашем.

Што сам могао учинити оно што сам желео, едино морамъ захвалити високой влади Нѣгове Светлости, кнеза србског Михаила Обреновића. Само са помоћи нѣномъ могао самъ доћи до самогъ извора народнога блага — мелодия нашихъ народних песама.

Био сам толико срећанъ, те осимъ високе владе, нађохъ іошъ помоћи и у любави извр̂стних сународника своихъ, чия ћу имена са захвалношћу у кньизи споменути, те самъ тако нашао дивни песама, не само за нашъ народъ, него кое имаю свое дивоте и у музичкомъ погледу.

Одъ свию овихъ песама за сада сам науманъ овихъ 12 издати:

1. Полећела шарен-тица.
2. Калоперо, Перо!
3. Ой ђевойко, душо моя!
4. Сунце ярко, не сияш еднако.
5. Сѣла мома на пенцеру.
6. Цар везира на диван позива.
7. Девойка соколу зулумъ учинила.

8. Момче ми пром'че кроз село.
9. Старац седи на ораху.
10. Ђе си била Яно?
11. Чуешъ ли Като?
12. а) Ти момо, ти девойко. б) Сватовацъ (Коло).

И у овомъ послу главно ми е било да сачувамъ чисту мелодию народну, како самъ чинио и у другимъ народнимъ песмама, кое сам до сада издао за певанѣ и клавиръ.

Али у овимъ песмама, кое сада мислимъ издати, ние само мелодия у ноте написана, као у првимъ моимъ књигама, него самъ овде іош огледао, те сам свакой мелодии дао већи обимъ, дао вештачки украсъ, како ће се моћи само, безъ певаня свирати на клавиру. Тиме сам се надао, да ћу бити на руци Србкиняма, кое су у свираню вештие, еръ ће сада имати и своихъ народнихъ ствари, кое су мало потеже написане за клавиръ. Осим тога іошъ ће свака песма од ових дванаесть штампана бити и за хоръ у четири мушка гласа, а неке су песме и у варияциями.

Уздамъ се у любавь своихъ сународника, кои ме у овой ствари до сада толико подпомогоше, да ће ми и овде бити на руци, како ће се ово дело народно што више у народъ раширити.

Ко ми пошлѣ за *шешъ* уписника новце, добия шесту књигу или новце одъ едне књиге на даръ.

Уписиванѣ трае до почетка Априла по нашем. Онда ће се одмах и дело разаслати; еръ после тога времена нећу бити у Аустрии.

Цена е 3 фр. и 50 новчића у банкама за Аустрию, а 7 цванцика у сребру за друге землѣ. Дућанска цена биће већа. Новци се напредъ шалю, и то изъ Аустрие мени подписаноме, а изъ Кнежевине Србие и других земаля г. Стевану Тодоровићу, живописцу у Београду.

У Бечу о св. Сави. 1862.

Корнилие Станковићъ.
(Landstrasse, Glacis Nr. 500.)

Њих неколико родолюбаца из Новогъ Бечея послали су на страдаюћу браћу у Херцеговини 131 фор. а. вр., на чему имъ се овде явно захвалюе.

Припослано.*)

Еръ ние шала, господинъ прота, — кои равнодушанъ према нечистоти нарава никад не може бити, — усуди се обраћаюћи вниманѣ своих слушаоца на предозначене истине, у говору свом казати, да е црква Христова права школа народна, почемъ у ньой сви чланови народа, младъ и стар, богатъ и убогъ, ученъ и наученъ имаю се чему, ако само хоће, учити, и да свештеници нѣни есу, а и треба да су прави учительи народни. Он усуди се овако казати и то у присуству едногъ, кои наслѣвъ управителя народнихъ пограничних школа на себи носи; каква неопростима дрзкость? Но іоштъ и кромѣ тога усуди се онъ рећи, да е и свети Сава, а и да су и сви найпросвѣштении християнски народи гледали пре свега подићи и уредити цркву и свештенство, а за тимъ текъ подизали су школе и театре, и нузъ то іоштъ усуди се препоручавати браћи християнима своимъ оно исто, што православни Руси на страни 79. писма свога уобште браћи своіой Србима препоручиваху тако изяснивши се: „Удалявайте порочне, и изъ добрихъ нађиће се люди не манѣ паметни и заслужуюћи ваше поверенѣ.... та користь, кою би могао учинити порочни човѣкъ своіом памети у грађанской дужности, много е маня одъ саблазни, коа истиче изъ нѣговог узвишеня. Ви ћете сад више бити у свези съ другимъ народима. Не слѣдуйте примѣру ньиове равнодушности у чистоти нарава... коя е завладала особито у Францеской и Немачкой... Енглеску валя имати за примѣръ... одъ чистоте домаћегъ нѣзиногъ живота зависи у многомъ и политична нѣзина снага.“ Све ово збиля ние ли страшанъ куриозумъ, и ние ли читава реформация за главу писца вопросногъ чланка, коя е са свимъ равнодушна према 311 главних овдашньихъ апсеника, и држи ихъ у реду одпадшихъ одъ Бога анѣела; коіой садашнѣ наше религиозно морално станѣ сасвимъ по ћуди е, и коя данашнѣ найсвободние и найпросвѣштение християнске народе ставля у едну и исту категорию са мухамеданци и Индиянци; еръ іой тако башъ и у рачун иде, да уз цркве наше остану едне дѣчие школе, као што данасъ стое ове едне узъ џамие турске, и да свештеници наши остану у чести, снабдѣню, животу е заниманю свом сасвим равни оцама турскимъ или браминима индиянскимъ; коя напослѣдку своіой овакой дивной умности и родолюбию доказъ нађе у едномъ младомъ човѣку, лѣпо заиста примѣтившемъ, да господинъ прота оће ихъ да да премѣсти у средньи вѣкъ; почемъ Енглези и Швайцерци налазе се збиля у среднѣм іош вѣку?!—

Истина Богъ, могаху се и ове главе засадъ поштедити одъ споменутогъ куриозума; али валя се мало упознати са овдашним околностима. Пређе нѣколико година заключи се овдѣ у црквеной скупштини, да се изъ црквенихъ новаца и милостинѣ подигне едно црквено здание, са одличиемъ овдашнѣ обштине у сагласию бити имаюће, коега половина имѣяше бити домъ парохиялни, а друга дом школски. Први овдашньи грађанинъ обѣћа на ту сврху ома 50,000 циглѣ и сви други обѣћаваху, за ньимъ у прилаганю далеко не заостати; ер сви онда увиђаху ту истину, да докъ се матица не стави у кошницу, да дотлѣ пчелице за обште добро ништа радити у ставю нису. Ради одобреня ове племените намѣре предаде се тога ради и молбеница политической власти; но овдѣ не нађе своихъ приятеля. Политични старѣшина обштине измѣни се и новодошавши ома пружи руку оной у обштини странки, коя у кафани високоизображена никако навикнути се на ту новость не можаше, да узъ цркву нашу види друго шта, осимъ оног, што се узъ џамию турску дае видити. Ова странка држаше другу скупштину на необичномъ мѣсту и ту заключи се, да се црковни новци, кои су само подъ управомъ господина проте стечени и заштеђени, одъ цркве отргну, и изъ ньихъ се згради фондъ еданъ школски, коимъ би текъ они, кои никадъ у цркву не иду, освобођени били не само одъ садржаваня цркве, — као што су већъ, но и одъ садржаваня обштинске мале школе и учителя. Ово не нађе наравно нигди кодъ дотичних власти одобреня, али опетъ на путъ стаде свакомъ напредку, кои се видити дае не само кодъ обштина просвѣштенихъ народа, но и кодъ обштина найпростиихъ нашихъ. И све найпростие обштине наше данасъ подигнуше средствомъ равномѣрногъ пореза свое обштинске школе, и плаћаю свое тако учителѣ; али овдѣ е школско здание црквено и изъ црквене касе, премда е и одъ вишегъ мѣста забранѣно, морадоше се узети и ове године опет новци, те се съ ньима конте на оправлянѣ и греянѣ школа и учителя у прошлой години направлѣне исплатише; почемъ по гдикоя уста не посумняше се рећи: „Преча намъ е школа, него црква? —

При томъ треба и то знати, да овдѣ еданъ говедаръ за сачуванѣ едног говечета 1 ф. 20 кр. на годину плате има; а пастиръ душа текъ одъ найбогатиегъ дома 1 ф. 19 кр. пакъ и то неможе никадъ да скупи, и овай, за кога писацъ чланка каже, да е чувенъ и од кога преправность за слово на св. Саву иште на цѣлу годину изъ цѣле те одличне обштине, изузимаюћи нѣколико земледѣлаца шта му у житу даю, може едва 20 до 30 ф. аустр. вр. бира на годину скупити. При том овде има и кромѣ господина проте іоштъ два пароха, и на св. Саву служио е онъ самъ са своимъ спомоћникомъ и ђакономъ службу божию. —

Све е то повода дало, да се морало на данъ патрона просвѣте народне мало озбильние с факторима народне просвѣте говорити, а и дало е повода да се у школу ради светеня водице ние ишло. Но овамо се ние ишло никадъ, пакъ ни ове године ни збогъ тога: 1. што е овдѣ здание школско тако худо, да нимало у сагласию не стои са одличиемъ мѣста. 2. што е едаредъ већъ господин прота покушао овамо ући, светити водицу и позвати све къ прилаганю; пакъ кромѣ нѣга што е 5 фор. дао и кромѣ нѣколико, што по могућству своимъ дадоше, сви остали четри до петъ стотина домова остадоше одъ свакогъ даваня свободни. По навластито ние се ишло и збогъ тога 3. што е ово здание црквено; а патронъ цркве свагда е и патронъ здания црквенихъ, и 4. што гласъ за цѣлу цркву може само саборъ цркве дати, а не поедини люди. Саборъ тако треба едаредъ да рѣши и ово, гдѣ и како ће се св. Сава кодъ нас Србаля прославляти.

Но опетъ при свемъ томъ нека господин писацъ, кои умѣде лепо казати „нашъ пастиръ“ и наша одлична обштина“ изради, да обштина иста одлична баръ засадъ онолико биръ своимъ том пастиру подае, колико даю Иригани, Румляни и сва околна села своимъ свештенству; а при том нека иста обштина безъ ограблѣня црквене касе,— што нико на божиемъ свѣту не чини, — подигне обштинску школу, ако не башъ онаку, каква е у Иригу, а оно баръ онаку, каква е у найближем селу; пак порезомъ нека и садржава, ако не три као у Иригу, а оно баръ едногъ учителя и учительку и онда му добри стоимо, да светосавска свечаность неће иза иришке остати; а добри му стоимо и зато, да деветъ дѣлова обштине ове, кои господина проту и почитую и слушаю, све ће имати у томъ на своіой страни. Но десети дѣо само, кои крчму и кафану сваки данъ тражи и овдѣ се високо изобразио, да овамо и радие дае, неже л' на обште кое добро, а то е башъ колико се из свега дае видити нѣтова странка, ако му савъ посао тай не поквари; као што е и господину проти свагда кварила сваки посао на добро кое клонећи се, злоупотребивши доброту браће свое, уобште народа нашегъ, — зз кога е господинъ прота не едаредъ казао, да е восакъ изъ кога би се дао анѣео божій направити, — ако и не савршенъ, еръ савршенство е само на небу, — кадъ би само вѣштих руку и згодногъ алата у рукама било; — коя доброта нашегъ народа и данасъ на себи носи тип незлобиве доброте првогъ супруга люди, давшегъ се на то склонити, да радие послуша глас лукаве змие, нежели озбилянъ гласъ живога Бога.

ТРГОВИНА.

Пешта, 13. февр. Време е у насъ врло рђаво, вода знатно опада.

На споляшньимъ пиящама нема нимало боля изгледа, него што е до яко било, кодъ насъ се ипакъ опажа мало већа живость. Жита е продано доста, и то како за овдашню потребу, исто тако и наполѣ; продато е свега 10,000 мерова. Плаћано е по нотиратой цени, а одъ части и исподъ нѣ по 5 фр. 35—45 н., за ражь се мало питало, продавана е по 3 фр. 85 н.

Бечка берза одъ 16. февр.

Дукати	6 53
Металици 5. проц.	70 45
Нар. заим 5. проц.	84 25
Акцис кред. завода	201 0
„ нар. банке	831
Сребро	136

Лутрия

Темишварска: вучена 19. февруара по риме 2. 21. 5. 39. 90.

ОГЛАСИ.

Брой 16.

Стечай.

Србска православна обштина у Новомъ Саду треба ђакона за алмашку цркву.

Плаћа годишньа е 210 ф. а, вр, и штоларни приходъ, а за то обштина захтева одправлянѣ дужности ђаконске у цркви.

Богослови свршени, кои желе пето звание добити, нека управе свою молоеницу снабдевну са нуждним сведочбама на горе речену обштину.

При избору узеће се у обзиръ особито они кои се лично обштини представе и приликомъ службе божие покажу вештину у пояню.

Рокъ стечаю отворен е до благовести. По заключеню обштине држане у Новомъ Саду 27. января 1862.

Георгіи Стойковићъ,
— 3—3 — црквени інспекторъ.

ОГЛАСЪ.

Едне лаке, и у добромъ станю, а особито за кратке путове врло удесне каруце, као и две паунице с два млада паунчета на продаю су. Распитати кодъ уредничства Србобрана. 2—3

Одговорни Уредникъ и издаватель Петаръ Нинковићъ

Епископска печатня